

COMMISSION ROYALE DES MONUMENTS ET DES SITES
KONINKLIJKE COMMISSIE VOOR MONUMENTEN EN LANDSCHAPPEN

La conservation du Palais du Midi suite aux travaux du futur métro-sud *.

Lettre ouverte de la Commission Royale des Monuments et des Sites

(Appel formulé en séance plénière de la CRMS du 15/02/2023)

*Nederlandstalige versie hieronder

© urban.brussels

L'attention de notre Commission a été attirée par différents articles de presse signalant les problèmes de stabilité rencontrés pour le passage du futur métro nord-sud sous le Palais du Midi, ainsi que les pistes envisagées. Selon ces sources¹, l'option actuellement sur la table consisterait à passer par l'intérieur du Palais du Midi et à construire le tunnel avec des parois moulées, comme cela a été fait dans les autres zones du chantier. Cependant, cela nécessite l'utilisation de grandes machines, et une partie du Palais du Midi devrait être partiellement démontée pour permettre à ces machines de travailler.

La CRMS s'inquiète des conséquences de cette alternative même si d'autres informations mentionnent que les façades du Palais pourraient être conservées et que le bâtiment pourrait bénéficier d'une rénovation en profondeur après les travaux. En effet, l'intervention alternative reviendrait à détruire pratiquement un tiers du Palais, en particulier à l'angle Lemonnier / Van der Weiden et au droit du Passage du Travail. Outre le fait que c'est un scénario extrêmement destructeur, la CRMS s'interroge sur son réalisme. Comment se ferait par ailleurs l'accès au chantier ? Nécessiterait-il aussi la démolition et la reconstruction d'une partie des façades pour permettre le passage et le travail des engins de chantier ? La CRMS rappelle qu'elle a déjà manifesté des inquiétudes dans son avis du 24 octobre 2018 (disponible ici : voir point 1. Page 2/6 https://crms.brussels/sites/default/files/avis/628/BXL40166_BXL22382_628_Constitution_0.pdf)

Elle souligne que le Palais du Midi participe de façon significative au paysage urbain des Boulevards Centraux et de l'avenue de Stalingrad. Il est inscrit à l'Inventaire du Patrimoine architectural de la Région de Bruxelles-Capitale².

Conçu en 1875 par l'architecte Wynand Janssens, le Palais est commandé par son premier propriétaire, la Compagnie Générale des Marchés. Inauguré en 1880, il accueille notamment

¹ https://metro3.be/fr/article/10-02-2023/la-stib-exige-la-reprise-des-travaux-sous-le-palais-du-midi?fbclid=IwAR18XW8WA0RzrMjT8zNHo7i_g7YVP7LZdLI_Kkw8ol8DX6wZEEhqDvfYay8

² https://monument.heritage.brussels/fr/Bruxelles_Pentagone/Boulevard_Maurice_Lemonnier/132/32777

des expositions, l'École industrielle, un musée, et les services administratifs de la Ville de Bruxelles qui l'acquiert en 1907.

Trois grandes phases de travaux d'agrandissement et de remise en état successifs ont ponctué l'évolution de l'édifice : une première en 1925 par l'architecte Maurice Van Ysendyck, une deuxième au tournant des années 50-60, par le Service des Travaux publics, et une troisième qui début fin des années '80-90 par les frères André et Jean Polak. Toutes ont su lui conserver sa cohérence, sa monumentalité et son style, et ont permis de faire prospérer ce magnifique témoin du développement industriel, urbanistique et architectural que connut Bruxelles à la fin du 19e siècle.

Le Palais ponctue, par un développé de façade de 175 m (soit la valeur de deux îlots) les deux liaisons du XIXe créées pour relier les Gares du Nord et du Midi, à savoir l'axe avenue de Stalingrad – rues du Midi, de Tabora, des Fripiers, Neuve et l'axe des Boulevards Centraux. La localisation du Passage de Travail, à mi-longueur, permet, du point de vue du piéton, un maillage fin, comme si nous étions en présence de deux îlots.

Il est indéniable que le Palais du Midi revêt une très grande valeur patrimoniale à l'échelle du bâti et du paysage urbain et doit être conservé et mis en valeur. La CRMS demande que tout soit mis en œuvre pour rendre cela possible.

Christian Frisque
Président de la CRMS

Het behoud van het Zuidpaleis tijdens de werken aan metrolijn Zuid

Open brief van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen

(oproep geformuleerd tijdens de plenaire zitting van de KCML van 15/02/2023)

© urban.brussels

Onze Commissie vernam via de pers dat zich momenteel belangrijke stabiliteitsproblemen voordoen ter hoogte van het Zuidpaleis in het kader van de werken voor de aanleg van de toekomstige noord-zuid metrolijn. Volgens de bronnen³ ligt er momenteel een voorstel ter tafel om de werken anders uit te voeren dan aanvankelijk voorzien was. Deze alternatieve oplossing zou inhouden dat via de binnenkant van het Zuidpaleis wordt gewerkt waarbij de tunnel wordt gebouwd

met behulp van diepwanden, zoals ook in andere werfzones gebeurde. Die werkwijze vereist echter het gebruik van erg zware machines die de ontmanteling van een deel van Zuidpaleis zouden vergen.

Hoewel sommige bronnen aangeven dat de gevels tijdens de werken behouden zouden kunnen blijven en dat het gebouw na de werkzaamheden een grondige renovatie zou ondergaan, blijft de KCML erg bezorgd over de impact op het Zuidpaleis van de nieuwe werkwijze. Het alternatieve voorstel dreigt immers te leiden tot de afbraak van zowat een derde van het complex op de hoek Maurice Lemonnierlaan / Rogier Van der Weydenstraat, tot aan de Arbeidsdoorgang. Bovenop het feit dat het hier een uiterst destructief scenario betreft, plaatst de KCML ook vraagtekens bij de haalbaarheid van deze operatie. Bovendien is het niet duidelijk hoe de toegang tot het bouwterrein zal gebeuren: zal ook een deel van de gevels moeten afgebroken en opnieuw opgebouwd worden om de doorgang van de bouwmachines mogelijk te maken?

De KCML herinnert er aan dat ze reeds een gelijkaardige bezorgdheid uitte over de omvang van de werken in haar advies van 24 oktober 2018 (beschikbaar via https://crms.brussels/sites/default/files/avis/628/BXL40166_BXL22382_628_Constitution_0.pdf - zie punt 1. Pagina 2/6).

De KCML benadrukt dat het Zuidpaleis een essentiële rol speelt in het stedelijk landschap van de Centrale Lanen en de Stalingradlaan. Het geheel is ook opgenomen in de Inventaris van het architecturaal erfgoed van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest⁴.

Het Paleis werd in 1875 ontworpen door architect Wynand Janssens in opdracht van de eerste eigenaar, de *Compagnie Générale des Marchés*, en werd ingehuldigd in 1880. Het complex

³ https://metro3.be/nl/article/10-02-2023/de-mivb-eist-de-hervatting-van-de-werken-onder-het-zuidpaleis?fbclid=IwAR18XW8WA0RzrMjT8zNH07i_g7YVP7LZdLI_Kkw8ol8DX6wZEEhqDvfYay8

⁴ <https://monument.heritage.brussels/nl/buildings/32777>

werd gebruikt voor de organisatie tentoonstellingen en huisvestte de "Ecole industrielle" en een museum en later ook de administratieve diensten van de Stad Brussel die in 1907 eigenaar werd van het gebouw.

Drie grote fasen van uitbreiding en restauratie markeerden de evolutie van het gebouw: een eerste fase in 1925 onder leiding van architect Maurice Van Ysendyck, een tweede fase in de jaren vijftig en zestig uitgevoerd door de dienst openbare werken van de Stad en een derde eind jaren '80 en jaren '90 door de broers André en Jean Polak. Tijdens elk van deze fasen slaagde men erin de samenhang, het monumentale karakter en de stilistische kenmerken van het geheel te bewaren waardoor deze imposante getuige van de industriële, stedelijke en architecturale ontwikkeling van Brussel aan het eind van de 19e eeuw tot op vandaag kon blijven gedijen.

Met zijn gevelverloop van 175 m (wat overeenstemt met twee huizenblokken), markeert het Zuidpaleis de twee 19e-eeuwse assen die werden aangelegd om het Noord- met het Zuidstation te verbinden, met name de as Stalingradlaan en Zuid-, Tabora-, kleerkopers- en Nieuwstraat en de as van de Centrale Lanen. Precies in het midden vormt de Arbeidsdoorgang voor de voetganger een fijnmazig verbindingselement dat tevens de indruk opwekt dat het complex bestaat uit twee bouwblokken.

Het valt niet te ontkennen dat het Zuidpaleis zowel op het vlak van zijn architectuur als op schaal van het stadslandschap een uiterst belangrijke erfgoedwaarde heeft en als dusdanig behouden en gevaloriseerd moet worden. De KCML vraagt dan ook dat alles in het werk te stellen om dit mogelijk te maken.

Christian Frisque
Voorzitter van de KCML